

**СЕКЦІЯ
БЕЗПЕКОВА СКЛADOVA СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
КРАЇН СВІТУ**

БУЛАТОВА О.В.,
*доктор економічних наук, професор,
перший проректор*
САРБАШ С.М.,
*аспірант кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин,
Маріупольський державний університет*

**ЕКОНОМІЧНИЙ КОМПРОМІС
В КОНТЕКСТІ ВИБОРУ БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ**

Характер безпекової політики інтересів національної економіки. З одного боку, витрати на безпеку є необхідною умовою забезпечення безпекового розвитку, з іншого – вони впливають на ефективність економічного розвитку в цілому, як позитивно, так і негативно. Відповідно, стратегії безпекового розвитку мають враховувати певні економічні компроміси між державним та приватним секторами, між державною регуляторною політикою та ринковими механізмами, між забезпеченням громадянських прав та необхідністю їх обмеження в контексті досягнення відповідного рівня безпеки тощо.

Досягнення балансу шляхом забезпечення відповідного компромісу, який стосується багатьох сфер (табл.1), є важливою умовою забезпечення безпекового розвитку. Так, ефективна економіка максимізує виробництво за допомогою наявного набору ресурсів та технологій. Безпекові заходи передбачають як витрати, так і вигоди. Витрати (як державні, так і приватні) можуть ускладнити виробничі процеси, заважаючи економіці ефективно функціонувати та, відповідно, впливаючи на інші показники економічної діяльності. Природа безпекових ринків повинна тримати рівновагу між новими технологічними розробками та державною регуляторною політикою. Технології та комунікації, які можуть сприяти процвітанню, дуже вразливі до загроз безпеці. В умовах поглиблення глобалізаційних процесів, а від так і посилення взаємозалежності між країнами, є ризик посилення загроз на національну економіку, хоча сам по собі глобально інтегрований світ сприяє зменшенню негативного впливу загроз. Створення мереж в глобальній економіці сприяє мінімізації спільних витрат на безпековий розвиток (порівняно із сумою витрат, які несе одноосібно кожен актор міжнародних економічних відносин).

Дуже чутливим (як політично, так і соціально) є досягнення компромісів, пов'язаних із розвитком людського капіталу. Зростання трансакційних витрат через зростання витрат на безпеку впливає на сферу зайнятості в тих галузях, які пов'язані із безпекою. Різний рівень доходів впливає на можливість доступу до

безпекових продуктів (політично та соціально чутливий компроміс). Якщо міжнародна торгівля зменшується через зростання транзакційних витрат, які пов'язані із безпекою, то це може вплинути на розвиток сфери зайнятості в тих секторах/або країнах, яких найбільше це торкнулось.

Таблиця 1

Економічний компроміс у контексті вибору безпекової політики

Фокус балансу	Характеристика економічного компромісу
Безпека vs ефективність	Витрати (як державні, так і приватні) можуть ускладнити виробничі процеси, заважаючи економіці ефективно функціонувати та, відповідно, впливаючи на інші показники економічної діяльності. Природа безпекових ринків повинна тримати рівновагу між новими технологічними розробками та державною регуляторною політикою.
Безпека vs технологічні зміни	Глобально інтегрований світ сприяє зменшенню негативного впливу загроз, однак відкритість та взаємозалежність можуть посилити дестабілізуючий вплив загроз на економіку
Безпека vs людський капітал	Зростання транзакційних витрат через зростання витрат на безпеку впливає на сферу зайнятості в тих галузях, які пов'язані із безпекою. Різний рівень доходів впливає на можливість доступу до безпекових продуктів (політично та соціально чутливий компроміс)
Безпека vs свободата конфіденційність	Досягнення безпеки завжди пов'язано із забезпеченням балансу громадянських прав, приватного життя та індивідуальної свободи та можливою необхідністю обмеження цих прав з метою досягнення більшого рівня безпеки

Примітка: складено авторами на основі [1-4]

Ще один аспект, пов'язаний із нерівністю доходів, що відповідно створює асиметричний доступ до послуг і продуктів безпеки. Групи населення (або країн в цілому) із нижчим рівнем доходів можуть бути взагалі виключені із переліку споживачів безпекових продуктів або послуг.

Високий рівень регулювання (необхідного для забезпечення безпекового розвитку), а можливо й обмежень, перешкоджає не тільки економічному зростанню (через вплив на продуктивність та максимізацію корисності), а й реалізацію свободи в цілому, у тому числі економічної. Таким чином, не менш важливим є питання балансу між безпековими питаннями та забезпеченням свобод та конфіденційності. Зазначений компроміс стосується балансу громадянських прав, приватного життя та індивідуальної свободи проти можливої необхідності обмеження цих прав з метою досягнення більшого рівня безпеки.

Здатність будь-якого впливового актора міжнародної системи реалізувати свої політичні цілі або інтереси частково залежить від його зовнішніх можливостей. Актори використовують військові, політичні та економічні альянси для забезпечення своїх національних інтересів, в рамках яких можуть вибирати ефективні моделі забезпечення відповідного стандарту безпеки.

Сучасний стан справ, демонструє наявність прихованих індикаторів, які являють собою нову форму геополітичного ризику та зміщують вектор дослідження стану безпекового простору з суто військового сектору на площину міжнародного співробітництва, технологічну та ресурсну конкуренцію, торгівельні війни, тощо.

Список використаних джерел:

1. Cheek, N. N., Reutskaja, E., & Schwartz, B. (2022). Balancing the Freedom–Security Trade-Off During Crises and Disasters. *Perspectives on Psychological Science*, 17(4), 1024-1049. <https://doi.org/10.1177/17456916211034499>
2. Sandler, T. (2005). Collective versus Unilateral Responses to Terrorism. *Public Choice*, 124(1/2), 75–93. <http://www.jstor.org/stable/30026704>
3. Schwartz, B. (2022) Security: Tradeoffs between efficiency and friction, freedom and constraint, *The Journal of Positive Psychology*, 17:2, 171-176, DOI: 10.1080/17439760.2021.2016908
4. Siems, T., Chen, A. (2004) The effects of terrorism on global capital markets, *European Journal of Political Economy*, Volume 20, Issue 2, 349-366. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2003.12.005>.

ВАСИЛЬЧЕНКО С.М.,

кандидат економічних наук, доцент

кафедри міжнародних економічних відносин,

КУТКО С.Я.,

студентка II курсу ОС «Магістр»

ОП «Управління міжнародним бізнесом»,

Прикарпатський національний університету імені Василя Стефаника

НОВИЙ ГЛОБАЛЬНИЙ ВИКЛИК: РИНКОВІ ДИКТАТУРИ ПРОТИ РИНКОВИХ ДЕМОКРАТІЙ

В сучасній соціально-економічній парадигмі прийнято вважати, що ліберальна ринкова економіка вже сама по собі з великою ймовірністю генерує демократичний устрій суспільства. Більшість економістів та соціальних філософів схилилися до думки, що існує тісний зв'язок між ринком і демократією: ринкова економіка формує демократію і навпаки. «Сучасна демократія існувала лише в країнах з економічною системою, в якій виробництво та розподіл переважно здійснюються приватними підприємствами, які сильно орієнтовані на ринки. Хоча не всі капіталістичні країни є або були демократичними, усі демократичні країни мали капіталістичну економіку»[1]. Тому політика демократизації та ринкових реформ в постсоціалістичних та в країнах що розвиваються сприймалась на Заході в якості основних важелів суспільної трансформації, формування атмосфери стабільності, безпеки та взаємовигідного співробітництва в світі. Загально визнаним також є